

Den 16. februar 2011

FOLKETINGETS
OMBUDSMAND

Inspektion af Statsfængslet på Søbysøgård den 8. juni 2009

OPFØLGNING

J.nr. 2009-1470-628/PH

Indholdsfortegnelse

Ad 2.	Bygningsmæssige forhold mv.	2
Ad 2.1.	Den halvåbne afdeling.....	2
Ad 2.2.	Afdeling A, B og C	3
Ad 2.4.	Isolationsafdelingen	3
Ad 2.6.	Vedligeholdelsesstand mv.....	4
Ad 3.	Beskæftigelse	5
Ad 3.3.	Behandling.....	6
Ad 4.	Fritid.....	7
Ad 5.1.1.	Rengørings- og vaskemidler.....	8
Ad 5.2.2.	Kameraovervågning.....	9
Ad 5.2.3.	Alkohol	10
Ad 5.2.4.	Personalets pauser mv.....	12
Ad 6.3.	Tv-ordningen.....	13
Ad 7.	Rapportgennemgang	14
Ad 7.3.	Midlertidig udelukkelse fra fællesskab.....	16
Ad 7.4.1.	Partshøring og udtaleret	18
Ad 7.5.	Kompetence.....	19
Ad 7.8.	Andre forhold	23
	Opfølgning	23
	Underretning	23

Den 15. juni 2010 afgav jeg en endelig rapport om min inspektion den 8. juni 2009 af Statsfængslet på Søbysøgård. I rapporten bad jeg om oplysninger mv. om nærmere angivne forhold.

I den anledning har jeg modtaget en udtalelse af 18. oktober 2010 med bilag fra Direktoratet for Kriminalforsorgen, herunder en udtalelse af 14. juli 2010 fra fængslet.

Jeg skal herefter meddele følgende:

Ad 2. Bygningsmæssige forhold mv.

På fængslets område er der en bygning, "Figaro", som jeg ikke erindrede fra min sidste inspektion af fængslet. Det fremgår af fængslets regelsamling at den kan anvendes til belægning. Så vidt jeg forstod, anvendes afdelingen primært som frigangsafdeling.

Jeg bad om at få oplyst om det var korrekt forstået. Hvis det ikke var tilfældet, bad jeg om nærmere oplysninger om anvendelsen af denne bygning/afdeling.

Fængslet har oplyst at begge dele er korrekt forstået.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad 2.1. Den halvåbne afdeling

Ved min besigtigelse af toiletterne viste en af de indsatte mig at der var sorte belægnings på fugerne ved gulvet på det ene toilet. Den indsatte oplyste at disse belægnings ikke kunne fjernes med almindelige rengøringsmidler.

Jeg bad fængslet om at undersøge forholdet nærmere og oplyse mig om hvad denne undersøgelse gav anledning til.

Fængslet har oplyst at belægningserne er fjernet med almindelige rengøringsmidler.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad 2.2. Afdeling A, B og C

Under inspektionen nævnte jeg over for ledelsen at baderummene trænger til at blive sat i stand, og at der bør ske en afskærmning. Det var ledelsen enig i og oplyste at Statsfængslet i Nyborg skulle lave et overslag over hvad det vil koste at istandsætte baderummene.

I brev af 25. juni 2009 oplyste fængslet at Teknisk Afdeling i Statsfængslet i Nyborg efter ferieafvikling ville udarbejde et renoveringsforslag og prisoverslag på tre nyindrettede baderum der ville blive sendt til Direktoratet for Kriminalforsorgen til prioritering i forbindelse med større bygningsarbejder. I rapporten gik jeg ud fra at dette renoveringsforslag nu var sendt til direktoratet, og jeg bad derfor direktoratet om at underrette mig om hvad der videre skete vedrørende dette forhold.

Fængslet har oplyst at fængslet har sendt et forslag til renovering af baderum i fængslets åbne afdeling til direktoratet den 20. maj 2010.

Direktoratet har oplyst at direktoratet i første omgang satte behandlingen af fængslets ansøgning i bero. Det skyldtes at Finansministeriet den 10. juni 2010 havde meddelt at de statslige driftsbevillinger skulle reduceres med 1 mia. kr. i 2010, og at det forventede forbrug af opsparede statslige driftsmidler skulle begrænses. Direktoratet for Kriminalforsorgen ønskede på denne baggrund nærmere klarhed over kriminalforsorgens samlede økonomiske situation, men har nu givet fængslet en ekstra bevilling til bl.a. at renovere baderummene.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad 2.4. Isolationsafdelingen

Over for isolationsafdelingen er der en isolationsgård der er opført af et grønt, bredmasket trådhegn. I midten af gården er der et bord og bænke-sæt der er overdækket. Gården fremtræder som et bur, og det er muligt for alle der færdes på området, at kigge ind i gården.

Jeg bad om oplysning om eventuelle overvejelser i forbindelse med opførelsen af isolationsgården.

I direktoratets udtalelse er herom anført følgende:

”Statsfængslet på Søbysøgård har oplyst, at placeringen af isolationsgården på statsfængslet blev nøje overvejet i forbindelse med etableringen. Der skulle tages hensyn til følgende forhold:

- Sikkerheden i relation til såvel undvigelse som indtrængen
- Sikkerheden i relation til oplysningsformidling mellem indsatte
- Den arkitektoniske placering
- Muligheden for elektronisk overvågning
- Muligheden for placering af personale
- Diskretion

På samme baggrund drøftede man:

- Størrelse
- Materialevalg
- Indretning /overdækning
- Belysning

Ved placeringen af isolationsgården blev der, med henblik på at undgå informationsformidling, lagt væk på, at isolationsgården ligger, hvor indsatte normalt ikke færdes. Man har endvidere villet sikre indsatte, som skulle flyttes af disciplinære årsager eller efter eget ønske. Personalet har mulighed for at overvåge området såvel visuelt som elektronisk, og ønsket om diskret placering er ligeledes opfyldt. Det kan tilføjes, at der på daværende tidspunkt var et levende hegn mellem isolationsgården og fængslet. Dette er pt. fjernet grundet ælde, men en ny hæk er plantet. Det er stadig fængslets overbevisning, at placeringen er den optimale.

Direktoratet kan henholde sig hertil”.

Jeg har noteret mig det oplyste, herunder at der normalt ikke færdes indsatte på området ved isolationsgården, og at der er plantet en ny hæk.

Ad 2.6. Vedligeholdelsesstand mv.

Jeg noterede mig at fængslet på grund af fængslets økonomiske situation ikke udskiftede celleinventar i 2009. Jeg bad om at få oplyst om der var eller ville blive udskiftet inventar i 2010, og hvordan inventarets standard generelt er i fængslet.

Fængslet har oplyst at der af økonomiske grunde ikke vil(le) blive skiftet celleinventar i henhold til udskiftningsplanen i 2010, men defekt inventar vil blive skiftet løbende.

Fængslet har desuden oplyst at standarden på inventaret i cellerne varierer fra middel til god.

Direktoratet har henholdt sig hertil.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad 3. Beskæftigelse

Det blev under inspektionen oplyst at syge eller arbejdsvægrenede indsatte låses inde på deres stuer i arbejdstiden. Der er kaldeanlæg på alle stuer og personale på afdelingerne i dagtimerne.

Jeg bad om at få oplyst hvorfor de indsatte er låst inde på deres stuer når der er personale til stede på afdelingerne i arbejdstiden. Jeg bemærkede at jeg var opmærksom på at det af fængslets brev af 25. juni 2009 fremgik at personalet ofte er fraværende på grund af andre gøremål.

Fængslet har oplyst at de indsatte er låst inde på deres stuer i arbejdstiden fordi fængslet ikke har et andet egnet opholdssted til formålet hvor der er personale til stede. Indelåsningen sikrer den indsatte tilstedeværelse idet personalet ofte er fraværende fra afdelingen til andre gøremål som f.eks. modtagelse af nye indsatte, sagsbehandling, arbejde i forbindelse med drift af afdelingen, undersøgelse mv.

Fængslet har videre anført at den valgte fremgangsmåde anses for nødvendig fordi der samtidig er indsatte beskæftiget på afdelingen med rengøring og vedligeholdelse. Disse indsatte har mulighed for at forlade afdelingen, men hvis de øvrige indsatte ikke er låst inde, vil adgangskontrol mv. være umulig.

Direktoratet har henholdt sig hertil.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Det blev oplyst at tilsynsrådet vedrørende beskæftigelsen af de indsatte (der bl.a. holder øje med overholdelse af kalkulationen efter det såkaldte kalkulationsprincip) skulle besøge fængslet til efteråret.

Jeg bad fængslet om at orientere mig nærmere om besøget af tilsynsrådet.

Fængslet har oplyst at tilsynsrådet besøgte fængslet den 27. oktober 2009. Ved besøget blev de samlede beskæftigelsesmuligheder forelagt og fremvist for rådet, der kun havde positive tilkendegivelser om beskæftigelsen.

Direktoratet har henholdt sig hertil.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad 3.3. Behandling

Af fængslets resultatkontrakt med direktoratet for 2009 fremgår det at der skal iværksættes behandling så vidt muligt senest 14 dage efter at en indsat har fremsat anmodning herom. Dette er i overensstemmelse med straffuldbyrdslovens § 45 a, stk. 2, hvorefter behandling mod stofmisbrug så vidt muligt skal iværksættes 14 dage efter at den indsatte har fremsat ønske om sådan behandling.

Jeg bad om at få oplyst om der er problemer med at overholde dette resultatkrav.

Fængslet har oplyst at der for det meste ikke er problemer med at overholde resultatkravet. Stort set alle de indsatte der undervejs i deres afsoningsforløb udtrykker at de er motiveret for at gå i behandling, tilbydes en relevant behandling inden der er gået 14 dage.

Fængslet har videre oplyst at der i 2009 og i første halvdel af 2010 blev ansøgt om behandling i mere end 100 tilfælde hvoraf der kun i ét tilfælde ikke blev iværksat behandling i Statsfængslet på Søbysøgård.

I alt 8 behandlingsforløb kom senere i gang end 14 dage efter den indsattes anmodning. Forsinkelserne skyldtes primært sygdom/ferie blandt behandlingspersonalet, visitationsmæssige fejl, og at den indsatte ankom for sent til fængslet fra en anden institution i kriminalforsorgen til at fristen kunne overholdes.

Direktoratet har henholdt sig til fængslets oplysninger og har tilføjet at der samlet set således ikke har været væsentlige problemer med at overholde fristen på 14 dage.

Direktoratet har videre bemærket at fængslets opfyldelse af behandlingsgarantien stort set svarer til den gennemsnitlige overholdelse af behandlingsgarantien i kriminalforsorgens institutioner. I 2009 overholdt kriminalforsorgen behandlingsgarantien for indsatte stof- og alkoholmisbrugere i 89 pct. af de tilfælde hvor en indsat havde søgt om misbrugsbehandling.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad 4. Fritid

Fritidsaktiviteter foregår både som strukturerede og ustrukturerede aktiviteter. Det blev oplyst at fritidsområdet har været trængt på grund af personalemangel, men det gik bedre på inspektionstidspunktet.

Jeg bad om at få oplyst hvordan afviklingen af den strukturerede fritid går nu.

Fængslet har oplyst at rammerne for den strukturerede fritid ikke længere er helt så stramme, idet sportshallen nu kan benyttes uden personaleopsyn. På inspektionstidspunktet var der personalemangel, men det er ikke længere tilfældet. Der er udvidet med mere sølvarbejde, og der var planer om struktureret volleyballtræning i sportshallen fra november 2010.

På forespørgsel har fængslet desuden oplyst telefonisk over for direktoratet at konsekvensen af at sportshallen nu kan benyttes uden personaleopsyn, er at flere indsatte anvender hallen til sportsaktiviteter.

Fængslet har videre oplyst at de indsatte, som konsekvens af at der ikke længere er personalemangel, nu tilbydes flere personalestyrede fritidsaktiviteter, herunder løbeture 2-3 gange om ugen. På de enkelte løbeture deltager 1 ansat og 6-8 indsatte. Løbeturene er populære blandt de indsatte, og alle pladser er derfor typisk besat.

Direktoratet har henholdt sig til fængslets oplysninger.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Statsfængslet på Søbysøgård var ligesom de øvrige fængsler omfattet af den såkaldte green card-ordning (tidligere Sdr. Omme-modellen). Denne ordning indebærer bl.a. at træning foregår under vejledning af særligt uddannet personale.

Jeg bad fængslet om at oplyse hvor mange uddannede instruktører fængslet har, og om dette antal er nok til at ordningen kan fungere efter hensigten.

Fængslet har oplyst at fængslet oprindeligt fik uddannet 7 instruktører hvoraf der på tidspunktet for fængslets udtalelse var 1 tilbage (der havde haft orlov, så fængslet i en periode ingen instruktører havde). Fængslet havde vurderet at den økonomiske situation ikke tillod fængslet at uddanne nye instruktører, og ordningen fungerede derfor ikke på det tidspunkt. Fængslet vidste ikke hvornår økonomien ville muliggøre en genoptagelse af green card-ordningen.

Fængslet har videre oplyst at kontrollen med brug af dopingmidler i øjeblikket foregår som led i den almindelige urinprøvekontrol. Når indsatte i den forbindelse tages med en positiv urinprøve, udelukkes de i lighed med tidligere fra at benytte kondirummet.

Fængslet har desuden oplyst at fængslet overvejer at oprette en idrætsskole i 2011. Dette tiltag overvejes som alternativ til beskæftigelse og ikke som en fritidsaktivitet.

Direktoratet har henholdt sig til fængslets oplysninger.

Jeg har noteret mig det oplyste. Når det bliver muligt for fængslet igen at uddanne instruktører, går jeg ud fra at det vil ske så green card-ordningen kan genoptages.

Jeg går også ud fra at der er opsat skriftlig vejledning i brugen af træningsudstyret.

Ad 5.1.1. Rengørings- og vaskemidler

Talsmændene for de indsatte på den halvåbne afdeling var ikke tilfredse med de rengøringsmidler som de indsatte får udleveret, og det vaskemiddel som fængslet benytter. I mit opfølgende brev til talsmændene foreslog jeg at de på næste talsmandsmøde med ledelsen drøftede spørgsmålet om muligheden for at udskifte (nogle af) rengøringsmidlerne og vaskemidlet med andre midler, og i brevet af 25. juni 2009 oplyste fængslet at spørgsmålet ville blive taget op på det næste talsmandsmøde.

I rapporten bad jeg om at blive underrettet om resultatet af drøftelserne på dette møde.

Statsfængslet har oplyst at fængslet anvender de rengøringsmidler der er til rådighed på kriminalforsorgens indkøbsportal. Disse rengøringsmidler indgår i fængslets kemikaliekatalog med tilhørende brugsanvisninger som er tilgængelige på afdelingerne og depotet. Fængslet er tilbageholdende med at udlevere stærkere rengøringsmidler af hensyn til de risici der kan opstå ved uhensigtsmæssig behandling. Dette er forklaret de indsattes talsmænd på talsmandsmødet i efteråret 2009.

Direktoratet har henholdt sig hertil.

Jeg har noteret mig det oplyste som jeg går ud fra også omfatter vaskemiddel til vaskemaskinerne.

Ad 5.2.2. Kameraovervågning

Talsmændene for de indsatte på de almindelige åbne afdelinger rejste spørgsmål om lovligheden af fængslets kameraovervågning. De oplyste at overvågningskameraerne er drejelige og kan zoome helt ind på private områder uden for fængslets område.

Jeg lagde til grund at det er korrekt at (nogle af) fængslets kameraer også overvåger det (almindeligt tilgængelige) område der ligger uden for fængslets matrikel, men jeg bad dog om at få oplyst om det var korrekt forstået. Hvis jeg havde ret i min antagelse, bad jeg desuden om nærmere oplysninger om det område der (kan) overvåges, og om grundlaget herfor.

Jeg bad herunder om at få oplyst om kameraerne kan benyttes til at se ind på private ejendomme der grænser op til Statsfængslet på Søbysøgård, og i bekræftende fald hvilke overvejelser dette havde givet eller gav anledning til.

Hvis der forelå yderligere skriftligt materiale om kameraovervågningen (ud over den instruks som jeg havde modtaget), herunder om hvad der må overvåges, bad jeg om kopi af dette.

I direktoratets udtalelse er om dette anført følgende:

”Statsfængslet på Søbysøgård har oplyst, at det er korrekt, at fængslets kameraovervågning kan overvåge områder, herunder boliger, som ligger op til fængselsområdet. Kameraerne er opsat ifølge regler fastsat af direktoratet og i samarbejde med direktoratets tekniske chef på området.

Ved skrivelse af 6. januar 2006 har direktoratet orienteret fængsler og arresthuse om retningslinjerne for anvendelse af overvågningskameraer. Det fremgår bl.a. af skrivelsen, at eftersom mange fængsler og arresthusene er placeret i bymæssig bebyggelse, kan overvågningskameraerne give mulighed for at se ind på/i private personers boliger mv. Dette er forbudt. Der henvises i skrivelsen til, at uberettiget fotografering eller iagttagelse kan være i strid med straffelovens § 264 a. I skrivelsen understreges vigtigheden af, at det personale, der arbejder med overvågning, gøres bekendt med reglerne om brugen af kameraerne og de tjenstlige konsekvenser af ureglementeret anvendelse.

Med hensyn til spørgsmålet om eventuelt yderligere materiale om kameraovervågning har fængslet henvist til instruks af 15. januar 2006, som tidligere er sendt til ombudsmanden.

Direktoratet [kan] henholde sig til fængslets oplysninger, men finder, at det bør fremgå af fængslets instruks, at uberettiget fotografering eller iagttagelse af personer, der befinder sig på et ikke frit tilgængeligt sted, kan være en overtrædelse af straffelovens § 264 a. Dette er meddelt statsfængslet.

Der vedlægges kopi af direktoratets skrivelse af 6. januar 2006.”

Jeg har noteret mig det oplyste og går ud fra at fængslet har rettet instruksen i overensstemmelse med direktoratets tilkendegivelse og har gjort det personale der arbejder med overvågning, bekendt med denne rettelse.

Ad 5.2.3. Alkohol

Talsmændene for de indsatte på de almindelige åbne afdelinger klagede også over fængslets praksis hvorefter alle indsatte ved tilbagekomst fra udgang skal have en alkoholpromille på 0,0.

Talsmændene havde klaget til Direktoratet for Kriminalforsorgen, og jeg bad fængslet om at underrette mig om direktoratets afgørelse i sagen (som fængslet fortsat afventede da fængslet sendte brevet af 25. juni 2009 til mig).

Fængslet har blandt andet oplyst at fængslet har modtaget en afgørelse hvoraf det fremgår at brug af alkometer ikke alene kan danne grundlag for en beslutning/disciplinærafgørelse, idet der sammen med testen skal foreligge visuel observation af de enkelte forhold. Fængslet har den 2. september 2010 supplerende over for direktora-

tet oplyst at denne afgørelse rettelig er direktoratets svar på spørgsmålet om hvornår en indsat kan siges at være påvirket, hvilket blandt andet blev drøftet på et møde den 19. marts 2009 mellem fængslet og direktoratet (jf. også omtalen af dette møde i rapporten).

Fængslet har endvidere blandt andet oplyst at fængslet har instrueret personalet om at testresultater der viser en promille under 0,5, ikke bør føre til en sanktion medmindre den indsattes adfærd er mistænkelig, eller promillen forventes at stige.

Direktoratet har vedlagt kopi af referat af det nævnte møde den 19. marts 2009 mellem direktoratet og fængslet og har henholdt sig til det som fængslet har oplyst.

I det nævnte referat (notat af 21. juli 2009) har direktoratets sagsbehandler bl.a. anført følgende:

”Jeg finder på denne baggrund ikke, at Statsfængslet på Søbysøgård kan fortsætte med deres praksis, hvorefter alle indsatte med en promille på mere end 0 betragtes som påvirkede. Dette vil endvidere medføre en uens praksis imellem de åbne fængsler.

Såfremt fængslet imidlertid har store problemer med indsatte der ved tilbagekomsten har drukket, vil fængslet for en periode – af præventive grunde – kunne skærpe praksis således at indsatte med en promille på mere end 0 anses for at være påvirkede.”

Jeg har noteret mig at direktoratet i det nævnte referat har taget stilling til hvorvidt fængslet kan have en praksis hvorefter alle indsatte der ved tilbagekomst fra udgang har en alkoholpromille på mere end 0,0, betragtes som påvirkede.

Så vidt jeg forstår det oplyste, har direktoratet ikke svaret talsmændene skriftligt på den klage som de under inspektionen oplyste at de havde indgivet til direktoratet om dette forhold. Jeg beder direktoratet om at oplyse om det er korrekt forstået. Hvis det er tilfældet, beder jeg desuden direktoratet om at oplyse hvorfor direktoratet ikke har svaret talsmændene, og om direktoratet nu vil svare dem.

Jeg er enig med direktoratet i at Statsfængslet på Søbysøgård ikke kan have en praksis hvorefter alle indsatte – dvs. også indsatte der ikke har vilkår om ikke at indtage alkohol under udgang – betragtes som påvirkede hvis de ved tilbagekomst fra udgang har en alkoholpromille på mere end 0,0. Som direktoratet også har anført i notatet,

kan der i konkrete tilfælde efter en konkret vurdering der skal kunne begrundes, fastsættes særvilkår om at en indsat ikke må indtage alkohol under udgang. Hvis der er fastsat et sådant særvilkår, kan fængslet reagere med disciplinærstraf og udgangskarantæne hvis den indsatte har en promille over 0,0 ved tilbagekomst fra udgang. Hvis der ikke er fastsat et sådant vilkår, kan fængslet kun træffe afgørelse om disciplinærstraf mv. hvis den indsatte er "påvirket" ved tilbagekomsten fra udgang, jf. udgangsbeholdtgørelsens § 11, nr. 4. Om det er tilfældet, afhænger som også anført af direktoratet i notatet af en konkret vurdering. Det er, som fængslet selv har anført i udtalelsen til mig, ikke tilstrækkeligt at der måles en promille over 0,0, men der må også være andre tegn på at den indsatte er påvirket, jf. de eksempler som direktoratets er kommet med i notatet.

Jeg har i den forbindelse noteret mig at fængslet har instrueret personalet om at testresultater der viser en promille under 0,5, ikke bør føre til en sanktion medmindre den indsattes adfærd er mistænkelig, eller promillen forventes at stige.

Jeg forstår også dette sådan at fængslet efter modtagelsen af direktoratets notat af 21. juli 2009 har ændret praksis så fængslet ikke længere opererer med en promillegrænse på 0,0.

På denne baggrund har jeg ikke fundet grundlag for at tage stilling til direktoratets opfattelse i sidste afsnit i det citerede fra direktoratets notat af 21. juli 2009 hvorefter fængslet for en periode vil kunne skærpe praksis af præventive grunde hvis fængslet har store problemer med at indsatte vender tilbage fra udgang i beruset tilstand.

Ad 5.2.4. Personalets pauser mv.

I brevet af 25. juni 2009 oplyste fængslet bl.a. at talsmændene efterfølgende havde oplyst at der var problemer med at få afleveret besøgsanmodninger for weekender til tiden da personalets "pause" er den sidste halve time af ansøgningsfristen.

Jeg bad om fængslets bemærkninger til dette forhold.

Fængslet har oplyst at der ikke er pause i den sidste del af afleveringsfristen, og fængslet mener derfor ikke at der er problemer med aflevering af besøgsanmodninger.

Fængslet har yderligere oplyst at der siden inspektionen er etableret en forsøgsordning hvorefter de indsatte kan leje en mobiltelefon der er fastgjort på stuen. Denne

ordning (som jeg også omtalte i min rapport, jf. pkt. 5.1.2) har bevirket at mange praktiske ting, herunder besøgsbestillingen, er blevet betydeligt lettere for den enkelte indsatte der ikke længere behøver at vente på plads i telefonboksen. Pårørende kan således også nu komme i kontakt med den indsatte hele dagen.

Fængslet har desuden oplyst at fængslet ikke (efterfølgende) har modtaget klager over vanskeligheder med at aflevere besøgsanmodninger.

Direktoratet har henholdt sig hertil.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad 6.3. Tv-ordningen

Jeg bad fængslet om at oplyse hvorfor det er fundet nødvendigt med et forbud mod at medbringe eget tv i fængslet.

Fængslet har oplyst at fængslet for mange år siden indførte et forbud mod at medbringe private fjernsyn. Mange indsatte ønskede at leje tv fordi de ikke havde økonomi til at købe eget tv, eller ikke ønskede det fordi de kun skulle være indsat i kortere tid. Fængslet havde samtidig problemer med indsmugling i netop tv og radioudstyr, og udgiften ved en fast kontrol af tv/radio ville være alt for kostbar for de enkelte indsatte. Hertil kom at personalet ofte havde problemer med at flytte meget store tv-apparater i forbindelse med undersøgelse. Fængslet havde desuden på det tidspunkt fået renoveret antenneanlægget hvorefter mange af de indsattes tv-apparater ikke kunne modtage alle kanaler.

Den nuværende ordning blev efterspurgt af en stadig større gruppe indsatte da de indsatte dengang lejede gennem udlejningsfirmaer der var meget dyre. Fængslet forsøgte at finde andre udlejere, men ingen var interesseret i at leje ud i den korte periode der var aktuel for mange indsatte. Nogle firmaer ønskede slet ikke at leje ud til indsatte.

Fængslet besluttede derfor at ændre de interne tv-regler og etablere en permanent lejeordning til kostpris. Ordningen har fungeret lige siden til stor tilfredshed for alle parter.

Direktoratet har henholdt sig hertil.

Jeg har noteret mig det oplyste, herunder at de indsatte er tilfredse med ordningen (som jeg heller ikke modtog klager over under inspektionen).

Ad 7. Rapportgennemgang

Der var 2 notater om den samme udelukkelse fra fællesskab der på en vedlagt oversigt over de sager som jeg havde modtaget, talte som 2 udelukkelse. Det ene notat havde j.nr. 2009/207/00005-0039 og det andet j.nr. 2009/207/00005-0041.

Jeg gik ud fra at udfærdigelsen af det andet notat (0041) skyldtes en ændret opfattelse med hensyn til hjemmelsgrundlaget for udelukkelsen. Jeg bad om få oplyst om det var korrekt forstået, og i bekræftende fald hvorfor der på den baggrund var oprettet et nyt notat om samme udelukkelse fra fællesskab.

Jeg bad endvidere om at få oplyst hvorfor udelukkelsen var registreret som 2 særskilte sager på den vedlagte oversigt, og om den også i øvrigt var registreret som 2 sager/ udelukkelse fra fællesskab i fængslet.

I direktoratets udtalelse er om disse forhold anført følgende:

”Statsfængslet har oplyst, at baggrunden for, at der er oprettet to notater, sandsynligvis er manglende kommunikation mellem en leder og en medarbejder. Statsfængslet har videre oplyst, at der sandsynligvis er sket det, at den indsatte blev udelukket fra fællesskab den 19. marts 2009, og at personalet oprettede en udelukkelse i Klientsystemet, som afdelingslederen i forbindelse med forhøret dagen efter overså og derfor oprettede en ny udelukkelse fra fællesskab. Statsfængslet har oplyst, at sagen er registreret som to forskellige sager, hvoraf kun den ene førte til en egentlig disciplinærstraf.

Direktoratet finder, at den korrekte fremgangsmåde havde været, at medarbejderen den 19. marts 2009 traf beslutning om midlertidig udelukkelse fra fællesskab i henhold til straffuldbyrdslovens § 63, stk. 2, jf. § 63, stk. 1, nr. 3, hvorefter afdelingslederen ved det efterfølgende forhør dagen derpå kunne træffe afgørelse om, hvorvidt der skulle reageres på hændelsen, og i givet fald om der (fortsat) var behov for en fremadrettet foranstaltning i form af (endelig) udelukkelse fra fællesskab, herunder efter hvilken hjemmel dette burde ske, eller om en bagudrettet disciplinær sanktion ville have været den rette reaktion. Direktoratet har meddelt statsfængslet dette.”

Jeg har noteret mig det oplyste om hvad der sandsynligvis er årsag til at der er oprettet 2 notater om samme udelukkelse fra fællesskab.

Jeg har endvidere noteret mig at sagen er registreret som 2 forskellige sager (om endelig udelukkelse fra fællesskab). Da der er tale om en og samme sag/udelukkelse fra fællesskab, går jeg ud fra at det (også) er en fejl.

Jeg er enig i det som direktoratet har anført om den korrekte behandling af sagen, og jeg har noteret mig at direktoratet har gjort fængslet bekendt med sin opfattelse.

I samme sag gik jeg endvidere ud fra at der i notatet med nr. 0041 rettelig skulle have stået den 20. marts 2009, kl. 9.00 i stedet for den 19. marts 2009, kl. 9.00 for så vidt angår det tidspunkt som en fængselsfunktionær meddelte afgørelsen på til den indsatte – og som var det tidspunkt som forhøret sluttede på. Ifølge notatet med nr. 0039 havde den pågældende funktionær meddelt afgørelsen den 19. marts 2009 kl. 19.20, og jeg gik ud fra at den pågældende funktionær ved forhørets afslutning den 20. marts 2009, kl. 9.00 orienterede den indsatte om ændringen af retsgrundlaget for udelukkelsen.

Jeg bad om at få oplyst om det var korrekt forstået.

Fængslet har oplyst at afdelingslederen i sagen med nr. 0041 sandsynligvis har anført et forkert tidspunkt idet han muligvis har ment at den indsatte blev orienteret om udelukkelsen kl. 19.00 og ikke kl. 09.00.

Fængslet har videre oplyst at den indsatte ikke er blevet orienteret om ændringen af hjemmelgrundlaget.

Direktoratet har henvist til sin beskrivelse ovenfor af hvad den korrekte fremgangsmåde efter direktoratets opfattelse havde været.

Jeg har noteret mig det oplyste. Da de indsatte skal orienteres om hvilke retsregler afgørelsen er truffet efter, jf. § 5, stk. 4, nr. 7, i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab, burde fængslet også have orienteret den indsatte om ændringen af hjemmelgrundlaget.

Ad 7.3. Midlertidig udelukkelse fra fællesskab

Jeg bad fængslet om en udtalelse vedrørende det forhold at der i ingen af de 7 tilfælde hvor de indsatte blev midlertidigt udelukket fra fællesskab, efterfølgende blev truffet afgørelse om udelukkelse fra fællesskab.

Jeg tilføjede at jeg var opmærksom på at 5 af de 7 midlertidige udelukkelse skete fordi den indsatte var beruset (ved tilbagekomst fra udgang). Jeg henviste i den forbindelse til Direktoratet for Kriminalforsorgens cirkulæreskrivelse nr. 117 af 10. oktober 2003 om behandling af berusede indsatte i de åbne fængsler, hvorefter der kun kan ske udelukkelse fra fællesskab på grund af beruselse hvis betingelserne i straf fuldbyrdelseslovens § 63 er opfyldte.

For så vidt angår de 5 indsatte der var påvirket af alkohol da de kom tilbage fra udgang, har fængslet oplyst at det er fængslets almindelige praksis at anbringe berusede indsatte i afdeling E som midlertidigt udelukket fra fællesskab på grund af ordens- og sikkerhedsmæssige årsager. Det skyldes fængslets erfaringer der viser at berusede indsatte ofte skaber uro i afdelingerne. De indsatte udtages af den midlertidige udelukkelse og bringes tilbage til deres almindelige afdeling når de igen er (næsten) upåvirkede af alkohol.

Fængslet har desuden oplyst at den indsatte i det ene af de 5 tilfælde var anbragt i egen celle da alle celler i isolationsafdelingen var taget i brug.

Fængslet har herudover oplyst at beruselse ikke i sig selv medfører disciplinærstraf som straffecelle eller udelukkelse fra fællesskab.

Om det ene af de 2 resterende tilfælde (hvor der ikke var tale om beruselse) har fængslet oplyst at den indsatte var blevet overfaldet i fængslet hvor han var kommet voldsomt til skade. For at sikre at han ikke led yderligere overlast, blev han midlertidigt udelukket fra fællesskab. Udelukkelsen blev ophævet da den formodede gerningsmand blev overført til lukket fængsel.

Om det sidste tilfælde har fængslet oplyst at der blev afholdt forhør over den indsatte, der herefter blev ikendt straffecelle. Den midlertidige udelukkelse sluttede da forhøret blev afholdt.

Direktoratet har anført følgende:

”Direktoratet kan henholde sig til, at indsatte, der møder påvirket retur fra udgang, under hensyn til den risiko, som sådanne indsatte udgør i almindeligt fællesskab, almindeligvis midlertidigt udelukkes fra fællesskab, indtil de er ædru.

Direktoratet har meddelt statsfængslet, at der ikke er hjemmel i straffuldbyrdelsesloven til at udelukke den identificerbart forurettede i en voldssag i fængslet fra fællesskab, medmindre der helt undtagelsesvis foreligger nødretslignende betragtninger, eller der er tale om en situation, hvor institutionen må frygte for den pågældendes sikkerhed, og institutionen derfor i stedet som udgangspunkt må overføre den indsatte til anden institution af hensyn til at beskytte den pågældende mod overgreb, jf. reglerne herom i straffuldbyrdelseslovens § 25, stk. 4, nr. 1 (åbent-lukket fængsel), § 26, nr. 2 (mellem ensartede institutioner) og § 28, stk. 1, nr. 3, (fra fængsel til arresthus), hvorefter det følger af § 63, stk. 2, at der er hjemmel til midlertidigt at udelukke den pågældende, mens spørgsmålet om overførsel behandles.”

Jeg har ingen bemærkninger til fængslets og direktoratets opfattelse hvorefter der normalt vil være behov for at udelukke indsatte der kommer tilbage fra udgang i beruset tilstand, fra fællesskab indtil de er (næsten) ædru.

Berusede indsatte i åbne fængsler kan som nævnt efter direktoratets cirkulæreskrivelse nr. 117 af 10. oktober 2003 (kun) udelukkes fra fællesskab hvis betingelserne i straffuldbyrdelseslovens § 63 er opfyldte. Hvis der er grund til at antage at betingelserne for (endelig) udelukkelse fra fællesskab i denne bestemmelse er opfyldte, kan den indsatte midlertidig udelukkes fra fællesskab mens spørgsmålet om udelukkelse behandles, jf. straffuldbyrdelseslovens § 63, stk. 2.

Når en indsat i Statsfængslet på Søbysøgård udelukkes fra fællesskab ved tilbagekomst fra udgang i beruset tilstand, er der ikke tale om at udelukke den indsatte midlertidig mens spørgsmålet om endelig udelukkelse behandles, men indtil den indsatte er (næsten) ædru.

Jeg beder på denne baggrund direktoratet om at oplyse det retlige grundlag for ”midlertidig” udelukkelse af berusede indsatte fra fællesskab.

Jeg foretager mig ikke mere vedrørende de 2 andre udelukkelse hvor der ikke var tale om beruselse, men bemærker at jeg går ud fra at fængslet (fremover) er opmærk-

som på at der – som nævnt – kun kan ske midlertidig udelukkelse fra fællesskab hvis det må antages at betingelserne for udelukkelse eller overførsel er opfyldte. Jeg er enig med direktoratet i at det normalt ikke vil være tilfældet for så vidt angår den forurettede i en voldssag.

Ad 7.4.1. Partshøring og udtaleret

I 1 af tilfældene (om midlertidig udelukkelse fra fællesskab) fremgik det at indsattes udtalelse blev givet i forbindelse med ophøret af udelukkelsen. Den indsatte var midlertidigt udelukket fra fællesskab fra den 5. marts 2009, kl. 16.15 til den 6. marts 2009, kl. 11.03.

Jeg bad fængslet om at oplyse om den indsatte i dette tilfælde fik adgang til at udtale sig "så hurtigt som muligt", jf. 4, stk. 1, i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab.

Fængslet har oplyst at den indsatte fik mulighed for at udtale sig da udelukkelsen blev iværksat, men ikke benyttede sig af denne mulighed.

Fængslet har i den forbindelse oplyst at alle indsatte får mulighed for at udtale sig ved iværksættelse af en udelukkelse, men at det ikke er ret mange der benytter sig af denne mulighed.

Fængslet har videre oplyst at afdelingslederen i den konkrete sag, under fanebladet "Indsattes udtalelse", har noteret hvad den indsatte udtalte i forbindelse med en senere disciplinærsag uden forhør i anledning af samme hændelse. Den indsatte fik et bødeforlæg for at være kommet tilbage fra udgang i påvirket tilstand.

Direktoratet har oplyst at direktoratet har meddelt fængslet at det for en ordens skyld også bør fremgå af fanebladet "Indsattes udtalelse" når den indsatte ikke benytter sig af sin adgang til at udtale sig. Det kan f.eks. ske med en bemærkning om at den indsatte ikke havde noget at bemærke.

Jeg har noteret mig det oplyste om at den indsatte fik lejlighed til at udtale sig da han blev udelukket fra fællesskab, men ikke benyttede sig af denne mulighed.

Jeg er enig med direktoratet i at det også bør fremgå af notatet i sagen når en indsat ikke har ønsket at udtale sig; som anført i rapporten var det i 2 tilfælde anført at den

indsatte ingen bemærkninger havde (og i alle de øvrige tilfælde på nær 1 var der en gengivelse af den indsattes bemærkninger).

Ad 7.5. Kompetence

Beslutningen om udelukkelse fra fællesskab var i 1 af de 3 afsluttede (endelige) udelukkelser fra fællesskab truffet af en fængselsfunktionær.

Selv om der var tale om et enkeltstående tilfælde, bad jeg om oplysning om hvorvidt det var i overensstemmelse med de interne kompetenceregler at afgørelsen om udelukkelse i dette tilfælde blev truffet af en fængselsfunktionær.

I direktoratets udtalelse er anført følgende om dette:

”Statsfængslet har oplyst, at det ikke er i overensstemmelse med statsfængslets interne regler. Statsfængslet har oplyst, at fængselsbetjente ikke har beslutningskompetence i forhold til at foretage en udelukkelse fra fællesskab, men blot i forhold til midlertidige udelukkelser fra fællesskab og kun i de tilfælde, hvor der ikke er en leder tilstede.

Statsfængslet har endvidere henvist til statsfængslets interne regelsamling, afsnit A-10-04, hvoraf følgende fremgår:

C. Udelukkelse fra fællesskab, herunder foreløbig udelukkelse

Udelukkelse fra fællesskab og foreløbig udelukkelse fra fællesskab er reguleret i strfb's § 63.

Justitsministeren har med hjemmel i lovens § 63 stk. 8 udstedt en bekendtgørelse med nærmere regler om udelukkelse fra fællesskab og anbringelse i observationscelle.

Hvem har kompetencen:

Ifølge strfb's 63 stk. 1 træffes beslutning om (foreløbig) udelukkelse fra fællesskab af institutionens leder eller den, der bemyndiges dertil.

Følgende delegation besluttes herved:

- Personale og sikkerhedskonsulenten, afdelingsleder og overvagtimester kan træffe afgørelse om (foreløbig) udelukkelse fra fællesskab.

- Hvis hverken inspektør, personale- og sikkerhedskonsulenten, afdelingsleder eller overvagtimester er til stede, og hvis afgørelse ikke kan afvente telefonisk forelæggelse for vagthavende, kan afgørelse om foreløbig udelukkelse træffes af det tilstedeværende personale. Vagthavende skal snarest muligt underrettes.

D. Visse kortere anbringelser uden fællesskab

Det fremgår af strfb'l's § 64, at afgørelser om visse kortere anbringelser ikke er omfattet af reglerne om udelukkelse fra fællesskab.

Hvem har kompetencen

Ifølge § 16 i Justitsministerens bekendtgørelse om udelukkelse fra fællesskab kan afgørelse træffes af det tjenstgørende personale.'

Direktoratet kan henholde sig til statsfængslets svar og finder det beklageligt, at beslutningen er truffet i uoverensstemmelse med statsfængslets interne kompetenceregler, hvilket er meddelt fængslet.”

De nævnte interne regler er de regler som jeg henviste til i rapporten.

Jeg har noteret mig det oplyste, herunder direktoratets tilkendegivelse over for fængslet.

I en af sagerne om midlertidig udelukkelse fra fællesskab blev beslutningen herom truffet af en afdelingsleder og i de øvrige tilfælde af en fængselsfunktionær. Det fremgik ikke om der blev givet underretning til vagthavende i disse tilfælde, og i givet fald hvornår det skete.

Jeg bad om at få oplyst om – og i givet fald hvornår – der skete en sådan underretning, jf. de interne kompetenceregler. Hvis der var givet underretning, bad jeg desuden om at få oplyst om der var gjort notat om det et andet sted.

Jeg bad desuden om at få oplyst fængslets procedure for opfølgning når der modtages underretning om en midlertidig udelukkelse. Jeg henviste i den forbindelse til min anmodning om en udtalelse under pkt. 7.3 om det forhold at der i ingen af de sager hvor der skete midlertidig udelukkelse fra fællesskab, efterfølgende blev truffet afgørelse om udelukkelse fra fællesskab (men om andre reaktioner).

Fængslet har oplyst at det ikke er muligt at oplyse hvornår der skete underretning af vagthavende, og at der ikke bliver gjort notat om det. I langt de fleste tilfælde bliver der udfærdiget en rapport i forbindelse med en midlertidig udelukkelse fra fællesskab. På denne rapport bliver det, også i langt de fleste tilfælde, noteret at der er taget kontakt til vagthavende leder.

Fængslet har videre oplyst at det tilstedeværende personale, i de tilfælde hvor det vurderes at man er nødt til midlertidigt at udelukke en indsat fra fællesskab, altid orienterer den vagthavende leder. Denne sørger for at der bliver fulgt op på sagen den førstkommande hverdag. Det gøres ved at han selv tager sig af sagen eller overdrager den til den leder der har ansvaret for den afdeling som den indsatte bor på. Fængslet har telefonisk over for direktoratet supplerende oplyst at den vagthavende leder vil følge op på sagen hvis der er flere på hinanden følgende helligdage.

Yderligere har fængslet supplerende over for direktoratet oplyst at det ofte vil fremgå af modulet at det er den vagthavende der har truffet beslutningen (i feltet "Beslutning truffet af ...").

Direktoratet har oplyst at direktoratet har meddelt fængslet at det – når det af de interne retningslinjer fremgår at der "snarest muligt" skal ske underretning af vagthavende – også bør fremgå hvornår det er sket.

Jeg har noteret mig det oplyste, herunder direktoratets tilkendegivelse over for fængslet som jeg er enig i.

Jeg anbefalede at det også i de interne regler beskrives hvem der har kompetence til at træffe beslutning om ophør af udelukkelse fra fællesskab. Jeg bad om underretning om hvad der skete i anledning af min anbefaling.

Fængslet har oplyst at det ikke fremgår af de interne regler at det kun er ledere der kan udtage indsatte af udelukkelse fra fællesskab. Det er et spørgsmål om rettigheder i forhold til klientsystemet, og som det er nu, har fængselsbetjente ikke rettigheder til at udtage en indsat af en udelukkelse eller en midlertidig udelukkelse. Visse kortvarige udelukkelser fra fællesskab kan dog gennemføres af fængselsbetjente sådan at fængselsbetjentene også kan udtage de indsatte igen. Det drejer sig om udelukkelse fra fællesskab i forbindelse med aflæggelse af urinprøve eller andre kortvarige udelukkelser, f.eks. i egen celle af hele afdelinger eller dele heraf.

Direktoratet har hertil anført følgende:

”Direktoratet kan hertil oplyse, at det er korrekt, at det i standardopsætningen af klientsystemet kun er ledere, der har kompetencen til at ophæve en udelukkelse fra fællesskab. Det er imidlertid et af de områder, hvor fængslet har mulighed for at vælge en anden opsætning. Direktoratet har orienteret fængslet om dette og bedt om, at man herefter overvejer, hvem der skal have kompetencen. Ønsker man, at andre end ledere skal have denne kompetence, skal klientsystemet lokalt ændres i overensstemmelse hermed. Kompetenceforholdene – også i relation til ophævelse – skal fremgå af de interne regler.”

Jeg har noteret mig det oplyste og beder fængslet om at oplyse hvad direktoratets tilkendegivelse har givet anledning til.

Jeg bad desuden fængslet om at oplyse hvordan inspektionen fører tilsyn med området for udelukkelse fra fællesskab.

Fængslet har oplyst at inspektøren 2-3 gange om ugen forhører sig ved teknikvagten om hvem der befinder sig i strafcelleafdelingen, og om baggrunden herfor. Hvis svaret giver anledning til yderligere spørgsmål, diskuteres de pågældende indsatte straks med afdelingsledelsen. I inspektørens fravær følger bagvagten op på udelukkelse fra fællesskab.

Det fremgår desuden af direktoratets udtalelse at fængslet på spørgsmål fra direktoratet har oplyst at inspektørens forespørgsel retter sig mod alle indsatte der måtte være udelukket fra fællesskab, og ikke kun dem der – som det normalt vil være tilfældet – under udelukkelsen er placeret i afdeling E.

Direktoratet har henholdt sig hertil.

Jeg har noteret mig det oplyste og går ud fra at dette tilsyn også omfatter gennemlæsning af sager i fornødent omfang.

Jeg anbefalede endvidere at fængslets tilsyn beskrives i de interne regler, og jeg bad om at blive underrettet om hvad der skete i anledning af min anbefaling.

Fængslet har oplyst at proceduren er optaget i den lokale regelsamling.

Jeg har noteret mig det oplyste og beder om en kopi eller udskrift af denne tilføjelse.

Ad 7.8. Andre forhold

En af sagerne om midlertidig udelukkelse fra fællesskab drejede sig om en indsat der blev udelukket fra fællesskab efter at han var blevet overfaldet af en anden indsat. Der var henvist til § 63, stk. 2, jf. § 63, stk. 1, nr. 3, (fortsat ophold i fællesskab uforsvarligt) som grundlag for at udelukke den indsatte midlertidigt fra fællesskab.

Jeg bad fængslet om en udtalelse om hjemlen for udelukkelse i dette tilfælde.

Fængslet har oplyst at sagen vedrører vold mellem indsatte, og at den forurettede blev midlertidig udelukket fra fællesskab af hensyn til sin egen sikkerhed.

Fængslet har videre oplyst at det er helt almindelig praksis i forbindelse med slagsmål mellem indsatte eller anden vold at både gerningsmand og eventuelt offer udelukkes fra fællesskab indtil sagen anses for opklaret.

Direktoratet har henvist til bemærkningerne ovenfor til pkt. 7.3. Som det fremgår heraf har direktoratet meddelt fængslet at der som altovervejende hovedregel ikke er hjemmel til at udelukke en forurettet fra fællesskab.

Jeg har noteret mig det oplyste og henviser også til det anførte dette sted.

Opfølgning

Jeg afventer tilbagemelding på enkelte spørgsmål, jf. pkt. 5.2.3, 7.3 og 7.5, Jeg beder om at fængslet også denne gang sender sit svar gennem direktoratet.

Underretning

Denne rapport sendes til Statsfængslet på Søbysøgård, Direktoratet for Kriminalforsorgen, Folketingets Retsudvalg og de indsatte i fængslet.

Lenart Frandsen
Inspektionschef